

Henryk DUSZYŃSKI

Bydgoszcz

NAZWY BIAŁORUSKICH KAWIARNI, RESTAURACJI I BARÓW

Przynależność nazw lokali gastronomicznych do chrematonimii jest dyskusyjna. Zdaniem Czesława Kosyla nazwy kawiarni i restauracji są niesłusznie zaliczanie do chrematonimów (Kosyl 2001: 447) i mogą być rozpatrywane jako toponimy (Kosyl 2003: 370). Istnieją ponadto inne terminy na określenie interesującej nas kategorii nazw. Szerzej na temat rozumienia terminu *chrematonimia* oraz jemu pokrewnych piszą m. in. Artur Gałkowski (2008) oraz Adam Siwiec (2006). W referacie przyjmuję maksymalistyczną definicję Edwarda Brezy, zgodnie z którą nazwy lokali gastronomicznych są chrematonimami (Breza 2005, 2006).

Przedmiot mojego opracowania stanowią nazwy białoruskich kawiarni, restauracji i barów. Źródłem materiału jest książka telefoniczna Białorusi (*Беларусь. XXI век. Информационный каталог 2008*). Jest to obszerny (ok. 900 stron) katalog informacyjny, zawierający adresy oraz telefony firm i instytucji całej Białorusi (z sześciu obwodów: brzeskiego, witebskiego, homelskiego, grodzieńskiego, mińskiego i mohylewskiego oraz z miasta wydzielonego – Mińska). Wyekscerpowano materiał z rubryki *Рестораны, бары, кафе (Restauracje, bary, kawiarnie)*, zawierającej też nieliczne nazwy karczm i pizzerii. Należy zaznaczyć, iż w książce telefonicznej podane są pełne, prawnie zarejestrowane nazwy firm: Бульбяная Кафе ОАО ВитМил¹, СПОРТИВНОЕ Кафе Спорткомплекса РУП Витебский станкостроительный завод ВИСТАН, ПОД ЛИПАМИ Ресторан Филиал Марыля Ивановского РАЙПО, natomiast w obiegu codziennym używa się tylko nazwy lokalu: Бульбяная Кафе, СПОРТИВНОЕ Кафе, ПОД ЛИПАМИ Ресторан. W artykule ze względów pragmatycznych podaję wyłącznie nazwy lokali, nie zaś pełne nazwy firm. Ponieważ nazwy lokali gastronomicznych w poszczególnych obwodach Białorusi nie różnią się znacznie między sobą, z reguły nie zaznaczam nazw miejscowości, w których znajdują się owe lokale.

Celem artykułu jest próba ukazania tendencji nazewniczych tej grupy białoruskich chrematonimów. Ponieważ powstały opracowania dotyczące nazw polskich (Afeltowicz 2000, Breza 1988, Banderowicz 2009, Rzetelska-Feleszko 1998), buł-

¹ Zachowuje oryginalną pisownię.

garskich (Димитрова-Тодорова 2000) i rosyjskich (Jóźwiak – praca magisterska) lokali gastronomicznych, spróbuję dokonać ich porównania z nazwami białoruskimi. Interesuje mnie, czy procesy uniwersalne, które można zauważyć w nazwach firm i sklepów w Polsce i Rosji, dotyczą też nazw białoruskich, czy też cechuje je swój własny koloryt. Przy ustalaniu znaczenia słów użytych do stworzenia danej nazwy korzystałem z następujących źródeł leksykograficznych: *Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы* (2005), *Толковый словарь русского языка* (2000) S. Ożegowa i N. Szwedowej, *Wielki słownik rosyjsko-polski z kluczem polsko-rosyjskim* (2004) pod redakcją Jana Wawrzyńczyka, a także ze źródeł internetowych.

W artykule korzystam z dwóch klasyfikacji: E. Rzetelskiej-Feleszko (1998) oraz E. Brezy (1988), dostosowując podział do analizowanego materiału. Rozszerzona klasyfikacja E. Rzetelskiej-Feleszko ma zastosowanie także w badaniach innych grup chrematonimów, np. aptek i księgarń (Pluskota 2009a, 2009b) czy zakładów fryzjerskich (praca magisterska K. Kuczmy). Zdaję sobie sprawę z faktu, iż niektóre nazwy mogłyby znaleźć się w kilku grupach semantycznych, stąd pewna umowność podziału².

W wyniku analizy onomastycznej wydzielono:

CHREMATONIMY POWSTAŁE W WYNIKU TRANSONIMIZACJI

1) Antroponimy:

- a) imiona i nazwiska z realnej rzeczywistości: rodzime i utrwalone w języku rosyjskim lub białoruskim: Алесья Кафе, Кафе Алесья, Виктория Бар, ВИКТОРИЯ Кафе, ВИКТОРИЯ Ресторан, Павлінка Кафе, АВРОРА Кафе-бар, ИРИНА Кафе, НАДЗЕЯ Ресторан, Надзея Мини-кафе, Янина Кафе, НАДЕЖДА Мини-кафе, АРИАДНА Кафе, ВАЛЕРИЯ Кафе-бар, Матильда Ресторан; obce: КАРОЛИН Кафе-бар, Элтон Кафе, АМИР Кафе-пищерна, ВИЛЛИ Бар, Дамас УП, Елеана ООО, ЛЕОНИДАС Ресторан, Pierre Smirnoff Ресторан, prawdopodobnie też Лара Бар. Odrębną podgrupę stanowią nazwy z przyimkiem у: У КЛИМА Кафе, У ВАСИЛЯ Ресторан, У Ирины Кафе, У Франциска Кафе, У ЯНКИ Кафе-бар;
- b) imiona postaci z dzieł teatralnych, filmów itp., mitologii: Арлекино Кафе, Фунтик Бистро быстрого питания (Фунтик – imię prosiaczka, bohatera dziecięcego serialu animowanego *Пригоды просиачка Фунтика*), Аэлита Ресторан, Меркурий Бар (jest to też nazwa planety), МЕРКУРИЙ Кафе, МЕРКУРИЙ Ресторан-ночной клуб, ПЯТАЧОК Мини-кафе, АЛЬЦЕСТА Кафе-бар (postać mitologiczna oraz nazwa opery), ГУДВИН Клуб (bohater bajek rosyjskich), ЕМЕЛЯ Ресторан (bohater rosyjskiej bajki ludowej), САДКО Ресторан-клуб, Санчо-Панса Кафе-бар;

² Z uwagi na objętość materiału badawczego w artykule zamieszczam wybrane egzemplifikacje. W związku z tym nie podaje, ile razy dana nazwa wystąpiła na obszarze Białorusi.

2) Топонимы з obszaru Białorusi:

- a) nazwy państw: Беларусь Ресторан, БЕЛАЯ РУСЬ Ресторан;
- b) nazwy miast, wsi i krain: Беловежский Ресторан, Белоозерск Ресторан, Белоозерский КОП КУТТП, Кобрин Ресторан, Мотоль Кафе, Полесские легенды Бар, Полесский Ресторан, Полесье Кафе, Полесье Ресторан, Ресторан Брест ОАО, Витебск Ресторан, Витебский трактир Кафе, ОРША Ресторан, Полоцк КУП, Чашники Ресторан, ВЕЧЕРНИЙ ГОМЕЛЬ Бар, ГОМЕЛЬ Ресторан, Ельск Ресторан, Волковыск Ресторан, ГРОДНО Ресторан, СЛОНИМ Бар, СЛОНИМ Ресторан, Минск Ресторан, НАЛИБОКИ Кафе, ПОРЕЧЬЕ Кафе, СТАРЫЙ МЕНСК Мини-кафе;
- c) nazwy dzielnic i ulic: Южный Бар ОАО (od nazwy dzielnicy Юг w Witebsku, gdzie bar się znajduje), Речицкий Ресторан (restauracja znajduje się przy Szosie Rzeczyckiej w mieście Homel), ЦЕНТР Дискабар (znajduje się w dzielnicy Центральный Район w Homlu), Виленский Бар (bar mieści się na ulicy Wileńskiej w Grodnie), Заходні Бар, Корчма Старовиленская Кафе (znajduje się na ulicy Starowileńskiej w Mińsku), МОГИЛЕВСКИЙ Бар (lokal położony przy ulicy Mohylewskiej w Mińsku), РАКАЎСКИ БРОВАР, Раковский Бровар (nazwa historycznej części Mińska – Rakowskie Przedmieście);
- d) nazwy rzek i jezior: Буг Ресторан, ПРИПЯТЬ Ресторан, ЩАРА Ресторан (Szczara – rzeka na Białorusi, w obwodzie brzeskim), Березина Ресторан, ДВИНА Магазин-бар, Ипуть Ресторан, Оресса Ресторан, СОЖ Ресторан, Вилия Ресторан, Неман Кафе, Немига Кафе (jest to również nazwa ulicy i stacji metra w Mińsku), ЖЕЛОНЬ Бар-Кафе, Свितязь Кафе, Свितязь Ресторан;

3) Топонимы obce:

- a) nazwy państw: Ямайка Бар, Италия Пиццерия, Египет Бар, УЗБЕКИСТОН Ресторан, САЛЬВАДОР Кафе;
- b) nazwy miast i krain: VENEZIA Кафе, Зелена Гура Ресторан (Zielona Góra – miasto partnerskie Witebska), Белосток Ресторан, Алтай Ресторан, АКРОПОЛЬ Ресторан, АЛБЕНА Кафе, ГАБРОВО Кафе (Albena i Gabrowo – miejscowości w Bułgarii; lokale te oferują dania kuchni bułgarskiej), АРТА Кафе (Arta – miasto w Grecji i Dżибути), АСТАРА Кафе (Astara – miasto w Azerbejdżanie), БАВАРИЯ Ресторан, БЕЛГРАД Кафе, Бергамо Ресторан (lokal ten to spółka białorusko-włoska), ВАРАДЕРО Ресторан (Varadero – miasto na Kubie), Версаль Кафе, ВЕСТФАЛИЯ Ресторан, ВОЛГОГРАД, ГРЮНВАЛЬД Кафе-бар, ДАЛАТ Кафе (Dalat – miasto w Wietnamie), КАЛАБРИЯ УП, Копи Габана Кафе-бар, ЛЮБАВА Кафе, МАЛИБУ Бар, НЕАПОЛЬ Кафе, ПОТСДАМ Ресторан;
- c) nazwy ulic: АРБАТ Ресторан (od nazwy słynnej ulicy w Moskwie), ПАРК АВЕНИЮ Кафе;
- d) nazwy rzek, jezior: АМАЗОНКА Кафе, КАЛАНДАЙК-97 Кафе (nazwa rzeki oraz regionu w Kanadzie), КАСПИЙ Кафе;
- e) nazwy szczytów górskich: ДЖОМОЛУНГМА Ресторан, Олимп Кафе-бар;

f) nazwy wysp: АХТАМАР Кафе-бар (Ahtamar – wyspa w Turcji), ЛИДО Ресторан-бистро;

4) Przeniesienie innych nazw:

a) firm, np. nazwy hotelu lub biura turystycznego: Интурист Бар, Интурист Ресторан, КРОНОН Ресторан;

b) instytucji: АКАДЕМИЯ Кафе (kawiarnia mieści się w Akademii Nauk Białorusi), Батлейка Кафе-бар (od nazwy teatru w Mińsku);

c) produktów, np. nazwy piw: Кимборовка Пивной бар, МИНСКИЙ БРОВАР Ресторан, ЛИДСКИЙ БРОВАР Кафе-Бар;

d) statków: Титаник Кафе, АТЛАНТИК Бар;

e) pociągów: ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС Ресторан;

f) budynków: Колизей 2000 Ресторан-ночной клуб, МИРСКИЙ ЗАМОК;

g) gwiazd: ПАЛЛУКС Ресторан;

h) zespołów muzycznych: BEATLES Кафе;

5) Назвы mieszkańców miast, regionów oraz nazwy grup etnicznych: Гомельчанка Кулинарный комплекс, ЗЕЛЬВЯНКА Ресторан, ПОЛЕШУК Бар-Кафе, АМОРИТ Кафе (prawdopodobnie od nazwy semickiego ludu Amorytów, możliwe też skojarzenie ze słowem *amor* ‘miłość’);

6) Ideonimy: ЗОЛОТОЙ ПЕТУШОК Кафе, Нестерка Бар (film zrealizowany przez białoruską wytwórnię filmową Беларусьфильм), Красная Жара (amerykańska komedia kryminalna *Czerwona Gorączka*), Место встречи изменить нельзя Кафе-шашлычная (tytuł filmu), ПЕЧКИ-ЛАВОЧКИ Гриль-бар, (film Wasyla Szukszyna), ВРЕМЕЧКО Кафе (prawdopodobnie od nazwy programu telewizyjnego), Купалинка Кафе (białoruska piosenka ludowa);

СНРЕМАТОНІМЫ ПОВСТАЛЕ З ВЫНІКУ ОНІМІЗАЦІІ

1) Назвы звязаны з топографія аб'екту: Ля Ратушы Бар, ЗАМКОВОЕ Кафе, Озерный Ресторан, Театральное Кафе, Старый дворик Бар, ЦИТАДЕЛЬ Кафе, ПАРК Ресторан, СПОРТИВНОЕ Кафе Спорткомплекса РУП, Лесное Кафе, РЕЧНОЕ Кафе РУП водных путей Нижне-Припятское, Аэропорт-1 Ресторан, АЭРО кафе, СТАРЫЙ ГОРОД Бар, У ФОНТАНА Ресторан;

2) Лексыка звязана з тыпам аб'екту, яго прызначэннем, branżą gastronomiczną:

a) спецыялізацыя локалу, у тым народowy характар кухні: БИРХАУЗ Кафе, ЧЕБУРЕЧНАЯ Кафе, ШОКОЛАДНИЦА Кафе, Бульбяная Буфет-кафе, Бульбяная Кафе (biał. бульба «ziemniak» – stanowi podstawę narodowej kuchni białoruskiej), Белорусская кухня Кафе, Блинная Бар, Гриль-бар, ИСПАНСКИЙ УГОЛОК Ресторан, КАЛЬЯН-Бар (ros. кальян ‘szisza’), Караван-Сараи Ресторан, ПИЦЦЕРИЯ Закусочная, Таджраджд Белорусско-индийский ресторан, Кофейный Бар, КАНЬОН Ресторан мексиканской кухни, Пельменная ОДО, ЧУНЬМИН Ресторан китайской кухни, Чжунго-мэйши Кафе-бар китайской кухни, być może też ВОСТОК Ресторан, Китайский Жемчуг Ресторан, УГОЛОК ПАРИЖА Кафе, Пан Хмелю

Ресторан;

b) nazwy produktów gastronomicznych i naczyń: МИЛЬФЕЙ Кафе (milfej – rodzaj ciasta), БИСКВИТ Кафе, БЕЗЕ Кафе, Золотая бочка Пивной бар, ИЗИОМ Ресторан-клуб, КИШМИШ Кафе (kiszmisz – rodzaj rodzynek), Мядуха ОДО, ПЕКИНСКАЯ УТКА Ресторан;

c) charakter i wygląd (również określenia metaforyczne): Вечернее Кафе-магазин, Дорожное кафе, Мини-кафе, МИНИ-БАР, На хвілінку Бар, МЕСТЕЧКО Бар, Бильярдный Бар-клуб, ВВОЛЮ Кафе, ВЕЛИКОЛЕПНЫЙ ЭКСПРЕСС Кафе, МЯСТЕЧКА Кафе, ВЕРНИСАЖ Ресторан, Гостиный двор Ресторан, РАНДЕВУ Ресторан, Золотой теленок Ресторан, БАСТИОН Кафе-бар, Бриллиант Кафе, Врата Дракона Ресторан, МЕДВЕЖИЙ УГОЛ Кафе-бар, МИНУТКА-92 ООО, ПОЮЩИЕ ФОНТАНЫ Кафе.

W pozostałych nazwach wykorzystano:

3) nazwy roślin i ich części: Верас Кафетерий-магазин, ВЕРАС Ресторан, Верас Кафе, КЛЕНОК Ресторан, ПОД ЛИПАМИ Ресторан, Чабарок Бар (biał. чабарок ‘tumiának’), ЭДЕЛЬВЕЙС Ресторан (ros. эдельвейс ‘szarotka’), Березка Кафе, Журавинка Ресторан, КОЛОС Ресторан, Пралеска ВГУТТТ, ЛИЛЕЯ Кафе, Цветочный Бар, Папараць-Кветка Ресторан, Папараць-кветка Кафе, АСТРА Кафе, Магнолия Бар, Ромашка Кафе, ВЕРБА Ресторан, КАБАЧОК 12 Ресторан, Камелия Ресторан, КУКУРУЗА Кафе, МИРТА Кафе-бар, ОЛИВКА Кафе, ОРХИДЕЯ Кафе;

4) nazwy zwierząt: Зарянка Кафе (ros. зарянка ‘rudzik’, ‘raszka’), Фламинго Кафе-бар, Чайка Кафе, Аист Кафе, ЧОРНЫ БУСЕЛ Кафе (ros. аист, biał. бусел ‘bosian’ – symbol Białorusi), Ласточка Ресторан, МАЛИНОВКА Кафе (ros. малиновка ‘rudzik’, ‘raszka’), МЕДУЗА Кафе, Белочка ОДО, КОСАТКА Ресторан-клуб (ros. косатка ‘orka’), Мустанг Кафе-бар, Погребок РАЧОК. Warto zwrócić uwagę na cechy większości z tych zwierząt, które wywołują pozytywne emocje;

5) określenia ludzi, ich profesji i charakteru (w tym charakterystyka konsumentów): Спадарожнік Бар, Спутник Кафе, ШКОЛЬНИК ОБЩЕПИТ ОАО, Молодежное Кафе, ГУРМАН Кафе (ros. гурман ‘smakosz’), Гурман Ресторан, Студенческий Бар, СПАДАР Кафе, Турист Ресторан, ВЫПУСКНИК Кафе, Друкар Бар, КОВБОЙ G&V Кафе;

6) nazwy zjawisk atmosferycznych i przyrodniczych oraz wytworów przyrody nieożywionej (przede wszystkim minerałów): Блискавица Бар, Восход Ресторан, Радуга Ресторан, Заря Кафе, БРИЗ Экспресс-бар, Зенит ОАО, Бар Росинка, Росинка Волковысское ПТ ООО, Світанак Ресторан, Волна Ресторан, ГОРИЗОНТ Ресторан, Крынічка Кафе, КРИСТАЛЛ Ресторан, Прамень КТПУП, Снежок Кафе, Утес КТУП, Янтарь Бар, ЛАГУНА Кафе, ЗЕЛЕНАЯ ПОЛЯНА Пиццерия, Крыніца Ресторан, КРЫНІЦА ЭКСПРЕСС Ресторан, Магма ООО, МЕРИДИАН Ресторан, МИСТРАЛЬ Кафе (mistral – wiatr wiejący w południowej Francji), ОНИКС Кафе, Жемчужина Бар-ресторан, Агат Ресторан;

7) leksykę związaną z kosmosem: ОРБИТА Ресторан, Галактика Ресторан, Галактика Бар, Космос Ресторан, Сузорье Плюс Ресторан, ЗВЕЗДА Кафе, ПЛАНЕТА Ресторан, ПЛАНЕТА СУШИ Ресторан;

8) leksykę architektoniczną: АРКАДА Ресторан, Три ступени Ресторан, АНФИЛАДА;

9) leksykę związaną z myślistwem: Паляўнічы Кафе, ОХОТА Ресторан, Бар Охотничий;

10) tzw. nazwy sentymentalne³, budzące skojarzenia z tradycją i dziedzictwem kulturowym: РЕНЕССАНС Ресторан, ГУБЕРНИЯ Ресторан, ЗОЛОТОЙ ВЕК Ресторан, Родная Спадчына, РАДЗИВИЛЛОВСКИЙ Ресторан;

11) rzeczowniki abstrakcyjne charakteryzujące idealny lokal: Идеал ПТК, ОТДЫХ Кафе, Сказка Кафе, ПАРАДИЗ Кафе, Эльдorado Бар, УПОЕНИЕ Кафе-бар, УЮТ Кафе, Бомонд ОДО (бомонд – z francuskiego *beau monde* ‘arystokracja’), ЭЛИТ-КЛУБ Кафе-бар, ОАЗИС Бар, Романтика Кафе, КлассикЛюкс ЧУП;

12) leksykę nawiązującą do domowego bezpieczeństwa, przyjaznej atmosfery, gościnności: Мамина печка Кафе, ДОМАШНИЙ КРУГ Ресторан, Сябрына Ресторан, Родны кут, ДОМ Cinema-кафе, ВСТРЕЧА ДРУЗЕЙ Кафе, ДОМАШНИЙ УЮТ Ресторан, КАХАНАЯ Бар, МОЯ ДОРОГАЯ Кафе, ЛЮБИМЫЙ Ресторан, НАШЕ МЕСТО Кафе, ПАЧАСТУНАК Кафе-бар, Седьмое небо Ресторан, СЕМЬЯ Кафе, У СЯБРОЎ Кафе, У ГАСПАДЫНІ Кафе, УЮТ Кафе, Хорошее настроене ОАО; nazwy mają wyrazisty cel reklamowy.

13) zakłęcia: СИМ-СИМ Кафе-бильярд (zakłęcie pozwalające otworzyć sezam w baśni *Ali-Baba i 40 rozbójników* Сим-Сим, откройся!);

14) terminy muzyczne: Ноктюрн Ресторан, ПОЛОНЕЗ Ресторан, Блюз Ресторан;

15) leksykę związaną z morzem, w tym z transportem morskim: ВЕТРАЗЬ Ресторан (biał. ветразь ‘żagiel’ – określenie poetyckie), Маяк АПФ, БАТИСКАФ Ресторан, БРИГАНТИНА Бар, ЛАЙНЕР Кафе, Трюм (ros. трюм ‘ładownia’) Пивной прикол-бар, КРУИЗ Кафе-бар, ПАРУС Кафе-пizzeria;

16) leksykę oznaczającą inne treści: ЧТО ДЕЛАТЬ? Ресторан, Неон Кафе, ПЯТНИЦА Бар, МЕТРО Клуб, Мираж Ресторан, Аут Бар, ПЯТОЕ КОЛЕСО Бар, Шапито (namiot cyrkowy) бар, ЮБИЛЕЙНОЕ Кафе, ЗОЛОТАЯ ОСЕНЬ Бар, ЗЕЛЕНЫЙ СВЕТ Кафе, БУНГАЛО Ресторан, БУНГАЛО-ДРАЙВ Ресторан, ВЕЛИКАЯ СТЕНА Ресторан, ВИНТАЖ Кафе, ВИРАЖ Кафе, Диалог Кафе, Домино-пицца Кафе, Дуплет Кафе-бар, ДУЭТ Кафе, ДЫМ Кафе-бар, КОМЕДИЯ Кафе, КУБИК Кафе, Лисья Нора Кафе, ЛУННЫЙ АМУЛЕТ Кафе, МАГИСТРАЛЬ Кафе, НОВАЯ ГАЛЕРЕЯ ООО Ресторан, Ностальгия Ресторан, Олимпийское Кафе, Органоид ООО, ПАРАНОЙЯ Кафе, ПОДКОВАН Кафе-бар, ЦЯГНІК Кафе;

³ Grupa wydzielona przez S. Józwiak w pracy magisterskiej poświęconej analizie nazw kawiarni moskiewskich (Józwiak 2010).

Osobną grupę stanowią **NAZWY OBCOJĘZYCZNE** (w języku włoskim, niemieckim, angielskim, romskim, francuskim i hiszpańskim):

- a) zapisane cyrylicą: ЛА-МОМЕНТО УЧТПП, БРАВО Рест-клуб, МИСТЕР ТВИСТЕР Бар, Банана-Кафе Клуб, ГРАНД ПАБ Кафе, ГРАФФИТИ Бар, ДРОМА-РОМЕН Ресторан, Ле Рутман ООО, МакДональдс Ресторан, МАМА МИЯ Пиццерия, МАССЕ Бар, МАСТЕР БИС Кафе, МОКА-ЛОКА Кофейня, Пицца-Киприана ООО, РИКО Кафе-бар, ЧАО-ЧАО Пиццерия, ЭЛЬ ПОМИДОРО Кафе;
- b) zapisane alfabetem łacińskim: CARDINALE Пиццерия, STATION ONE Кафе, GRIP Кафе-мороженое, ZIO PEPE Пиццерия, ZIO PEPE Ресторан-пиццерия, SAFE LATTE, CASA AGUSTIN LOPEZ Испанский ресторан-клуб, LEO Ресторан, MILLENNIUM Казино-ресторан-клуб-спортбар, NIGHT STAR club, Ciao-Ciao Спагеттерия-пиццерия;
- c) hybrydy zapisane częściowo cyrylicą, częściowo alfabetem łacińskim: IL ПАТИО Ресторан.

Na uwagę zasługują **HYBRYDY** powstałe przy użyciu liczebników: 10-ая рота Кафе, 5 ХВІЛІН ООО Бар, 7 ТОНН Кафе-Бар, 93 год УП. Tego typu chrematonimy wystąpiły tylko w Mińsku.

W materiale występują **DESKRYPCJE, NIE BĘDĄCE WŁAŚCIWYMI NAZWAMI**, np. Ресторан, Бар, Экспресс-бар гостиницы Беларусь, Ресторан Гостиницы Веста, Пивной бар, Ресторан станции Витебск Витебского отделения БелЖД, Трактир ЗАО Юкон, Бистро, Коктейль-Бар, Бар АЗС № 1, Бар Гостиницы Агат, Бар Магазина № 3 (6, 18, 20, 32), Бар Универсама Заходні, Бар-Кулинария, Буфет ОАО, Буфет-экспресс Ресторана Турист, КАФЕ-БАР, КАФЕ-ПИЦЦЕРИЯ, Кафетерий, Ночной бар Гостиницы Планета, Гриль-бар, Пивной бар ООО, СТОЛОВАЯ Индустриально-педагогического колледжа.

Wynotowano też **NAZWY NIEJASNE**, np. Przykładowe nazwy: МАВВА КЛУБ, АБОЛИНА Кафе, АЛУСЕМА Кафе-бар, БЕЛАТРА Клуб, КАСБАР Ресторан, МАГЕЛАК Кафе, МОН Кафе, ПИНТА Суши-паб, Ш и Ко Кафе.

Wnioski

1) Nazwy białoruskich lokali gastronomicznych, pomijając określenia zapisane w językach obcych, występują w języku rosyjskim lub białoruskim.

2) Wśród chrematonimów utworzonych w procesie transonimizacji liczną grupę stanowią określenia pochodzące od nazw miast, wsi i krain (zarówno z terenu Białorusi, jak i innych państw) oraz od nazw wodnych Białorusi. Popularnością cieszą się też imiona żeńskie. Chrematonimy powstałe drogą przeniesienia innych kategorii nazw własnych (hoteli, mieszkańców miast, tytułów filmów itp.) są nie-liczne. W grupie nazw utworzonych od apelatywów najczęściej notowana jest, co zrozumiałe, leksyka związana z branżą gastronomiczną, a także z gościnnością, atmosferą ogniska domowego. Ponadto liczną grupę stanowią określenia pochodzące od nazw zjawisk atmosferycznych i przyrodniczych, wytworów przyrody

nieożywionej (przede wszystkim mineralów) i nazw roślin. W nazwach lokali występują ponadto nazwy pospolite zapożyczone z języków zachodnioeuropejskich.

3) Większość typów semantycznych białoruskich nazw restauracji, kawiarni i barów jest znana również nazwom rosyjskim, polskim i bułgarskim. Uniwersalne są nazwy utworzone od antropimów i toponimów, nazwy branżowe (związane z gastronomią, ale też charakteryzujące lokal), przyrodnicze, topograficzne, nazwy określające profesję i charakter ludzi. Wspólne dla nazw z Białorusi i Rosji są chrematonimy obcojęzyczne pisane alfabetem łacińskim oraz hybrydy powstałe przy użyciu liczebników – stanowią one jednak znikomą część wszystkich onimów. Wyekscerpowany materiał białoruski potwierdza typowe również dla innych słowiańskich nazw lokali (zob. Banderowicz 2009, Knappová 2000 i in.) dwie tendencje ich tworzenia: 1) tendencję do używania apelatywów z języków zachodnioeuropejskich, które w zamierzeniu mają dodać firmie prestiżu i 2) tendencję podkreślającą związek lokalu z tradycją i najbliższym otoczeniem.

4) Charakterystyczne dla Białorusi są nazwy utworzone od toponimów z obszaru tego kraju, tytułów filmów białoruskich, jak również nazwy żartobliwe: Место встречи изменить нельзя Кафе-шашлычная, ЧТО ДЕЛАТЬ? Ресторан. Warto zaznaczyć obecność pojedynczych onimów związanych z folklorem i symboliką narodową Białorusi, np. Купалинка Кафе (białoruska piosenka ludowa), Аист Кафе (bocian – symbol Białorusi).

5) W nazwach lokali gastronomicznych Białorusi nie stwierdzono typowych dla Poznania nazwisk właścicieli. Jest to zapewne spowodowane upaństwowieniem firm w Związku Radzieckim. W odróżnieniu od Polski, w której również miało miejsce upaństwowienie bądź likwidacja prywatnych firm, nie odczuwa się na Białorusi tendencji do sygnowania lokalu swoim nazwiskiem. W Polsce tego typu nazwy były gwarancją wysokiej jakości produktu, a obecnie budzą pozytywne skojarzenia (Pestka 2009: 27). Brak też występujących w Szczecinie (choć nielicznie) skrótowców.

6) Wyekscerpowane chrematonimy pełnią szereg funkcji, m. in. funkcję reklamową, marketingową. Jej zadaniem jest przyciągnięcie klientów do lokalu, zachęcenie do skorzystania z usług firmy. Funkcja ta jest widoczna w nazwach zawierających połączenie antropimów z przyimkiem у: У КЛИМА Кафе, У ВАСИЛЯ Ресторан, У Ирины Кафе, У Франциска Кафе, У ЯНКИ Кафе-бар. Nazwy te kojarzą się z poczuciem bezpieczeństwa i gościnności. Również apelatywa pełnią tę funkcję: Мамина печка Кафе, ДОМАШНИЙ КРУГ Ресторан, Сябрына Ресторан, Родны кут, ДОМ Сінема-кафе, ВСТРЕЧА ДРУЗЕЙ Кафе, ДОМАШНИЙ УЮТ Ресторан, СЕМЬЯ Кафе. Wyraźny cel reklamowy mają też nazwy zawierające rzeczowniki abstrakcyjne charakteryzujące idealny lokal, np.: Идеал ПТК, ОТДЫХ Кафе, Сказка Кафе, ПАРАДИЗ Кафе, УЮТ Кафе, ЭЛИТ-КЛУБ Кафе-бар. Do tej grupy można też zaliczyć tzw. nazwy sentymentalne. Przyjemne skojarzenia budzą nazw przyrodnicze – pochodzące od określeń roślin i zwierząt.

7) Nazwy lokali gastronomicznych mogą pełnić funkcję lokalizującą: Ля Ратуши Бар, ЗАМКОВОЕ Кафе, Театральное Кафе, Лесное Кафе i informującą

– o specjalizacji lokalu (np. ЧЕБУРЕЧНАЯ Кафе), jego wyglądzie i charakterze (np. Вечернее Кафе-магазин Мини-кафе),

8) Poza właściwymi nazwami odnotowano dość liczną grupę deskrypcji typu КАФЕ-БАР, КАФЕ-ПИЦЦЕРИЯ, Кафетерий, Ночной бар Гостиницы Планета, Ресторан, Бар.

Reasumując, należy stwierdzić, iż pomimo istnienia własnego kolorytu nazw białoruskich lokali gastronomicznych, wykazują one wspólne tendencje nazewnictwa z chrematonimami rosyjskimi, polskimi i bułgarskimi. Pełnią one te same funkcje, a wiele wydzielonych grup nazw jest charakterystycznych dla lokali gastronomicznych Polski, Rosji czy Bułgarii.

Bibliografia

- Afeltowicz B., *Nazwy lokali gastronomicznych w Szczecinie*, [w:] M. Czachorowska, Ł. M. Szewczyk (red.), *Onomastyka polska a nowe kierunki językoznawcze. Materiały z XI Ogólnopolskiej Konferencji Onomastycznej*, Bydgoszcz 2000, s. 195–210.
- Banderowicz K., *Co Nieco, Pralinka, Dom Łakoci – o nazwach poznańskich cukierni i kawiarni*, [w:] A. Rypel, D. Jastrzębska-Golonka, G. Sawicka (red.), *Język, biznes, media*, Bydgoszcz 2009, s. 121–128.
- Breza E., *Nazwy lokali gastronomicznych w województwie gdańskim*, „Prace Językoznawcze” 14, 1988, s. 115–123.
- Breza E., *Nazwy obiektów i instytucji związanych z nowoczesną cywilizacją (chrematonimy)*, [w:] E. Rzetelska-Feleszko (red.), *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, Wrocław 2005, s. 343–361.
- Breza E., *Nazwy zakładów gastronomicznych*, [w:] J. Treder. (red.), *Język kaszubski. Poradnik encyklopedyczny*, Gdańsk 2006, s. 182–184.
- Galkowski A., *Chrematonimy w funkcji kulturowo-użytkowej. Onomastyczne studium porównawcze na materiale polskim, włoskim, francuskim*, Łódź 2008.
- Knappová M., *Obchodní jméno jako fenomén jazykový a sociologický*, [w:] M. Czachorowska, Ł. M. Szewczyk (red.), *Onomastyka polska a nowe kierunki językoznawcze. Materiały z XI Ogólnopolskiej Konferencji Onomastycznej*, Bydgoszcz 2000, s. 123–131.
- Kosyl C., *Chrematonimy*, [w:] J. Bartmiński (red.), *Współczesny język polski*, Lublin 2001, s. 447–452.
- Kosyl C., *Chrematonimia*, [w:] E. Rzetelska-Feleszko, A. Cieślukowa (red.) przy współudziale J. Dumy, *Słowiańska onomastyka. Encyklopedia*, t. II, Warszawa–Kraków 2003, s. 370–375.
- Pestka B., *Absurd na ulicy. Niektóre nazwy polskich i rosyjskich emporonimów oraz firm*, [w:] T.M. Григорьева i in. (red.), *Язык и социальная действительность*, Bydgoszcz–Красноярск 2009, 26–34.
- Pluskota T., *Aktualne tendencje w nazewnictwie moskiewskich księgarń i innych punktów sprzedaży książek*, [w:] Rypel A., Jastrzębska-Golonka D., Sawicka G. (red.), *Język, biznes, media*, Bydgoszcz 2009, s. 47–56.
- Pluskota T., *Procesy globalizacji a cechy narodowe i lokalne w nazewnictwie moskiewskich i warszawskich aptek*, [w:] T.M. Григорьева i in. (red.), *Язык и социальная действительность*, Bydgoszcz–Красноярск 2009, 34–43.
- Rzetelska-Feleszko E., *Obecne nazwy firmowe w Polsce i w Europie*, „Onomastica” XLIII, 1998, s. 266–281.
- Siwiec A., *W sprawie nazw obiektów handlowych: miejsce w klasyfikacji onomastycznej, ustalenia typologiczne, terminologia*, [w:] K. Rymut (red.), *Munuscula Linguistica in Honorem Alexandrae Cieślukowa Oblata*, Kraków 2006, s. 423–436.

Wielki słownik rosyjsko-polski z kluczem polsko-rosyjskim, pod red. J. Wawrzyńczyka, Warszawa 2004.

Димитрова-Тодорова Л., *Названията на хотели и ресторанти в София*, [w:] M. Czachowska, Ł. M. Szewczyk (red.), *Onomastyka polska a nowe kierunki językoznawcze. Materiały z XI Ogólnopolskiej Konferencji Onomastycznej*, Bydgoszcz 2000, s. 133–142.

Ожегов С.И., Шведова Н.Ю., *Толковый словарь русского языка*, Москва 2000.

Глумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы, ред. М.Р. Суднік, М.Н. Крыўко, Мінск 2005.

Prace magisterskie

Jóźwiak S., *Współczesne nazewnictwo moskiewskich kawiarni – analiza onomastyczna*.

Kuczma K., *Nazwy salonów fryzjerskich we współczesnej Moskwie – analiza onomastyczna*, prace magisterskie napisane w Instytucie Neofilologii i Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego pod kierunkiem T. Pluskoty, Bydgoszcz 2010.

РЕЗЮМЕ

НАЗВАНИЯ БЕЛОРУССКИХ КАФЕ, РЕСТОРАНОВ И БАРОВ

Среди названий белорусских кафе, баров и ресторанов, образованных путём трансонимизации, многочисленную группу составляют определения, происходящие от названий населённых пунктов и исторических областей Беларуси и других государств. Популярностью пользуются женские имена. В группе хремотонимов, образованных от нарицательных имён чаще всего встречается лексика, связанная с гастрономией, а также с гостеприимством, атмосферой домашнего очага.

Собранный материал подтверждает типичные и для других славянских названий ресторанов и кафе две тенденции их образования: 1) тенденцию использовать западноевропейские нарицательные имена с целью придать фирме престиж и 2) тенденцию, подчёркивающую связь кафе или ресторана с традицией и окружающей средой.